

Яременко // Збірка доповідей Міжнародного Конгресу ЕТЕВК-2005, травня, м. Ялта, 24-27 травня 2005. С. 339-344.

6. Кравченко О. В. Застосування процесів коагуляції для інтенсифікації технології біологічного очищення стічних вод: Автореф. дисс. канд.техн. наук. – Київ, 2009. 28 с.

7. Амбросова Г. Т., Матюшенко Е. Н., Синеева Н. В. Места дефосфатирования городской сточной жидкости и эффект удаления фосфора реагентами // Вода и экология: проблемы и решения, 2017. № 4 (72). С. 13-25

8. Залетова Н. А. Особенности химического удаления фосфора при биологической очистке сточных вод // Водоснабжение и санитарная техника, 2011. № 11. С. 40-46.

Шатілова І.О.,

студентка ІV курсу

спеціальності 101 «Екологія»

Іванова В. В.,

к.е.н, доцент кафедри РПОНС

Маріупольський державний університет

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс України є частиною державного господарства та виступає єдиною цілісною виробничо-економічною системою, що з'єднує кілька аграрних, індустріальних, науково-виробничих і навчальних галузей, націлених на одержання, транспортування, зберігання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції [1].

Площа України становить 60,3 млн. га, а площа сільськогосподарських земель України – найбільша в Європі – 41,5 млн. га (68,7 % території країни) з них – 32,5 млн. га використовуються для вирощування сільськогосподарських культур.

Основний напрям українського сільського господарства – рослинництво (близько 45 % сільськогосподарської продукції). Соняшник лідирує на сході країни, на півдні до нього додається пшениця, на заході переважають пшениця, плоди та ягоди, а в північних областях більше вирощують кукурудзу [2].

Загальна структура сільськогосподарської продукції така: 45% – це зернові та зернобобові культури; технічні культури – 20%, овочі та фрукти – 19%, найменшу частку становлять продукти переробки – 8%. Цей розподіл характеризується природними ресурсами (у вигляді родючого ґрунту) та наявністю попиту на міжнародному ринку. З 2015 по 2019 рік найбільше зростання в виробництві показали зернові та зернобобові культури — 25% (15,3 млн. т). Також практично на чверть зросло виробництво технічних культур — 24% (6,79 млн. т). Продукти переробки, фрукти та овочі незначно збільшилися — лише на 7% (0,83 млн. т) та 1% (0,47 млн. т) відповідно. Продукти тваринництва — єдина група товарів, яка показала від'ємний результат: -6% (-0,90 млн. т) [3].

Величезну роль сільське господарство відіграє і в структурі експорту. Станом на кінець 2019 року агросектор приніс країні майже 40% валютної виручки, демонструючи стабільність протягом останніх трьох років. Такий перебіг подій призвів до того, що в 2020 році агропромисловий комплекс став лідером експорту в Україні, залишивши позаду металургію [4].

Сучасний екологічний стан агроєкосистем України в цілому можна визначити як незадовільний.

На нього впливає комплекс негативних чинників, зокрема:

1. Руйнування природного біогеоценотичного покриву, в першу чергу шляхом розорюванням ґрунтів та фрагментацією екосистем;
2. Тотальне недотримання вимог науково-обґрунтованої системи ведення сільського господарства, насамперед щодо сівозмін;

3. Хронічне виснаження родючості та деградація ґрунтів, ерозія земель;
4. Розповсюдження інтродукованих бур'янів, хвороб, шкідників;
5. Порушення гідрологічного режиму на значних територіях;
6. Занепад пасовищного тваринництва;
7. Пали та пожежі, екстремальні режими використання угідь тощо [5].

Під екологізацією аграрного виробництва слід розуміти процес цілеспрямованих перетворень у продуктивних силах і виробничих відносинах, що знижують негативний вплив на природне середовище та забезпечують ефективне використання ресурсів. Об'єктами екологізації аграрного сектору є процеси споживання наявних в господарствах ресурсів та забруднення навколишнього середовища [6].

В загальному визначенні механізм екологізації аграрного виробництва можна представити як сукупність форм і методів господарювання в основі екологічно-економічної системи, яка відповідає ступеню розвитку використання законів природи й економічних законів ведення господарської діяльності. Крім того, екологізація аграрного виробництва здійснюється за допомогою інструментів, які впливають на поведінку суб'єктів і спонукають їх до природоохоронного господарювання. Негативним фактором на шляху до екологізації є те, що сьогодні в Україні практично не здійснюється єдина послідовна державна політика щодо екологізації економіки, в основі якої лежать запровадження та реалізація принципів раціонального природокористування з мінімізацією негативного впливу на екологічні об'єкти під час здійснення антропогенної діяльності [7].

Процес екологізації сільськогосподарського виробництва розглядається в розрізі застосування альтернативних систем господарювання. В основі впровадження альтернативних методів повинні лежати агроекологічні принципи, згідно з якими сільськогосподарське підприємство розглядається як еколого-економічна система, що базується на раціональних і екологічно обґрунтованих методах виробництва, забезпечуючи якість продукції й сировини, ефективність виробництва, а також мінімальний вплив на навколишнє середовище та ефективність виробництва [8].

Так в Україні діє Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», де зазначені основні напрями екологічної політики, метою якої є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища, гарантування екологічно безпечного природного середовища перш за все для життя і здоров'я населення, а також впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем [9].

Концептуальні підходи та організаційні заходи щодо екологізації агродіяльності:

1. Створення передумов для збалансованого розвитку агроекосистем та призупинення негативних процесів, що відбуваються в них;
2. Впровадження інтегрованого підходу щодо управління природними ресурсами в рамках сільськогосподарської діяльності;
3. Збереження і відтворення біорозмаїття та біоресурсів в агроекосистемах;
4. Розроблення системи індикаторів щодо оцінки стану біорізноманіття та оптимізаційних моделей агроекосистем;
5. Підвищення рівня екологічної освіти та інформованості сільського населення щодо екологічних проблем агросфери [5].

Екологізація сільськогосподарського виробництва тісно пов'язана з інноваціями і повинна розглядатися як невід'ємна частина його розвитку із запровадженням системи екологічного та економічного управління в промисловості на державному рівні. Одним з елементів екоінновацій є економія ресурсів та енергії. Ці критерії особливо важливі в умовах обмеженого та значного виснаження ресурсного потенціалу України.

Це означає, що організація виробничих відносин у сільському господарстві повинна здійснюватися, з одного боку, на основі раціонального використання природних ресурсів, а з іншого боку, на основі створення системи управління цими відносинами.

Екологізація сільськогосподарського виробництва повинна передусім протидіяти

негативному впливу технологічних процесів на навколишнє середовище. Важливе місце в системі поліпшення екологічних показників сільськогосподарського виробництва займає впровадження сучасних принципів та методів екологічного та економічного управління, а також усіх процесів, що супроводжують його виробництво та агропромислове споживання [35].

Отже, основними механізмами, за допомогою яких повинен протікати процес екологізації, є: механізм економічного регулювання та відповідальності, фінансовий механізм та державна підтримка. Ключова роль впровадження цих механізмів належить єдиній послідовній державній політиці у галузі екологізації сільськогосподарського виробництва, яка полягає у впровадженні принципів екологічного управління при мінімізації негативного впливу на природні об'єкти під час антропогенної діяльності.

Література:

1. Регіональна економіка: Підручник для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ. Затверджено МОН / Качан Є.П. — К., 2011. 670 с.
2. М. П. Денисенко, Д. В. Новіков, Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України. Агросвіт. 2019 № 12. С. 15 – 21.
3. Агробізнес інфографічний довідник – 2020 р. С. 1 – 46. URL: <https://businessviews.com.ua>.
4. Сільське господарство в Україні. URL: <https://dlf.ua/ua>.
5. План дій щодо екологізації сільського господарства. URL: <https://necu.org.ua>.
6. Синякевич І.М. Екологізація розвитку: суть, об'єктивна необхідність, принципи, інструменти, перспективи для України. Науковий вісник ЛНЛУ. – 2005. Вип. 15.6. С. 98–102.
7. Веклич О.А. Сучасний стан та ефективність економічного механізму екологічного регулювання. Економіка України. 2003. № 10. С. 62–70.
8. Чухліб Ю. О., Розробка стратегії екологізації сільськогосподарського виробництва. Вісник Полтавської державної аграрної академії 2012. №4. С. 160 – 164.
9. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
10. Багорка М. О., Основні напрями та механізми екологізації аграрного виробництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. №16. С. 13 – 16.